

LA PRÀCTICA DE L'ESPORT EN LES PERSONES AMB DISCAPACIAT

Jaume Forn i Rambla

Psicopedagog, EAP B-27 Montmeló

RESUMEN

La práctica deportiva entre personas con discapacidad intelectual es un aspecto tenido poco en cuenta entre los profesionales del sector. Las iniciativas llevadas a cabo para fomentarlo han tenido un efecto muy positivo en su promoción y aceptación colectiva.

Entre la variedad de deportes practicados, jockey sobre hierba ha logrado metas muy destacables. Los compromisos adquiridos entre algunos clubes deportivos de prestigio y ciertas instituciones de educación especial han creado, en Cataluña, una red de 14 equipos, hasta el momento, que tiene periódicamente la oportunidad de organizar competiciones, sólo con ligeras adaptaciones del reglamento, en todo caso supervisadas por la Federación Catalana.

El trabajo conjunto de las escuelas, los clubes, la Federación y la entidad Special Olympics permite la oportuna difusión de esta actividad y la profundización en el carácter formativo y educativo de las personas que lo practican. El deporte se instaura como un elemento vehiculizador del crecimiento personal, facilitador del acceso a los derechos y deberes de los ciudadanos y en la realización de una experiencia integradora e inclusiva.

ABSTRACT

“Sport practice in handicapped people”

The sportive practice for intellectual handicapped people is a less considered aspect among the sector professionals. Initiatives done to promotion it have had a very positive effect in their social agreement.

In the diversity of sports practiced, hockey has achieved very important goals. Compromises of some prestigious Sportive Clubs and some Special Schools in Catalonia up to now have created a 14 teams chain, that usually organize different championships, only with little regulation adaptations, always for the Catalan Federation.

The whole work of schools, clubs, Federation and the Special Olympics organization allow the opportune publishing of this activity and the increase of the educational nature of people who practice it. Sport becomes an element of personal growing, good at access of human rights and duties, and an integrated and inclusive experience come true.

ELS ORÍGENS

D'entre els qui ens movem en els àmbits de l'educació especial i les contínues accions que cerquem per a trobar espais de vida que permetin la integració de les persones amb discapacitat intel·lectual (DI) és tal vegada el món de l'esport el que sol relegar-se a un entorn més marginal i secundari.

L'activitat esportiva de les persones amb DI al tendeix a ocupar espais poc significatius en les agrupacions cíviques i, fins i tot, en el món escolar.

En les darreres dècades hi ha hagut un cert moviment que s'articulava al voltant de les necessitats que algunes institucions han tingut per trobar-se, coordinar-se i donar un sentit més educatiu a les activitats esportives i el lleure, en general, per tal d'obtenir un increment significatiu en la qualitat de vida de les persones amb discapacitat.

Amb aquest esperit va néixer la Federació Catalana d'Esports per a Disminuïts Psíquics (inicialment com Associació Catalana d'Esport i Lleure, ACELL), que partia de la voluntat de fomentar l'esport a partir de l'entrenament quotidià, oferint un servei complet i professionalitzat, de tal manera que l'accés a la pràctica de l'esport pogués superar les barreres que tan usualment es presenten davant de les persones amb discapacitat intel·lectual.

Es va anar dissenyant un programa de proves adaptades, agrupaments per edats, categories i nivells de competició, tot plegat per donar oportunitats de pràctica esportiva a tots els individus, independentment del seu grau i tipus de deficiència.

Aquesta voluntat ferma i compromesa amb la part de la societat

menys afavorida –i menys procliu a tenir oportunitats- va anar trobant signes convincents de col·laboració i complicitat entre les Federacions Catalanes, els clubs i les entitats esportives, a part d'esportistes d'èlit i directius sensibilitzats.

PIONERS

En els compromisos adquirits per diferents entitats relacionades amb l'esport i el lleure de les persones discapacitades, s'han anat normalitzant les practiques de les diverses modalitats de l'atletisme, natació, bàsquet, futbol, tennis, ping-pong, gimnàstica rítmica o esportiva, vela, esquí i tennis, per citar els més practicats.

Un cas particular ha anat succeint en l'afició a l'exercici de l'hoquei herba. Amb la voluntat de posar en marxa les activitats esportives entre la població amb discapacitat intel·lectual, és just fer referència a l'experiència portada a terme per l'Escola Jeroni de Moragas[1], de Barcelona, que al setembre del 2007 va ajuntar esforços, voluntats i recursos amb el Futbol Club Barcelona, juntament amb la col·laboració del Districte de Les Corts, per formar el primer equip d'hoquei herba integrat per persones amb DI. Poc temps després ja s'hi sumava l'Escola Paideia, també de Barcelona, i ja se celebraven els primers partits en aquestes condicions. Amb un creixement realment admirable, la iniciativa d'aquests centres escolars i entitats de lleure, la bona disposició d'alguns clubs esportius vinculats a la Federació Catalana (FC Barcelona, FC Júnior, Egara HC, Atlètic de Terrassa i RC de Polo) ha permès que, avui, siguin catorze els equips d'hoquei herba que participin en constants trobades, amb el suport federatiu i de les autoritats municipals. Gràcies a aquesta progressiva evolució del fenomen esportiu i associatiu, la Federació Catalana d'Hoquei Herba té el compromís d'impulsar i donar suport a la iniciativa tot aportant

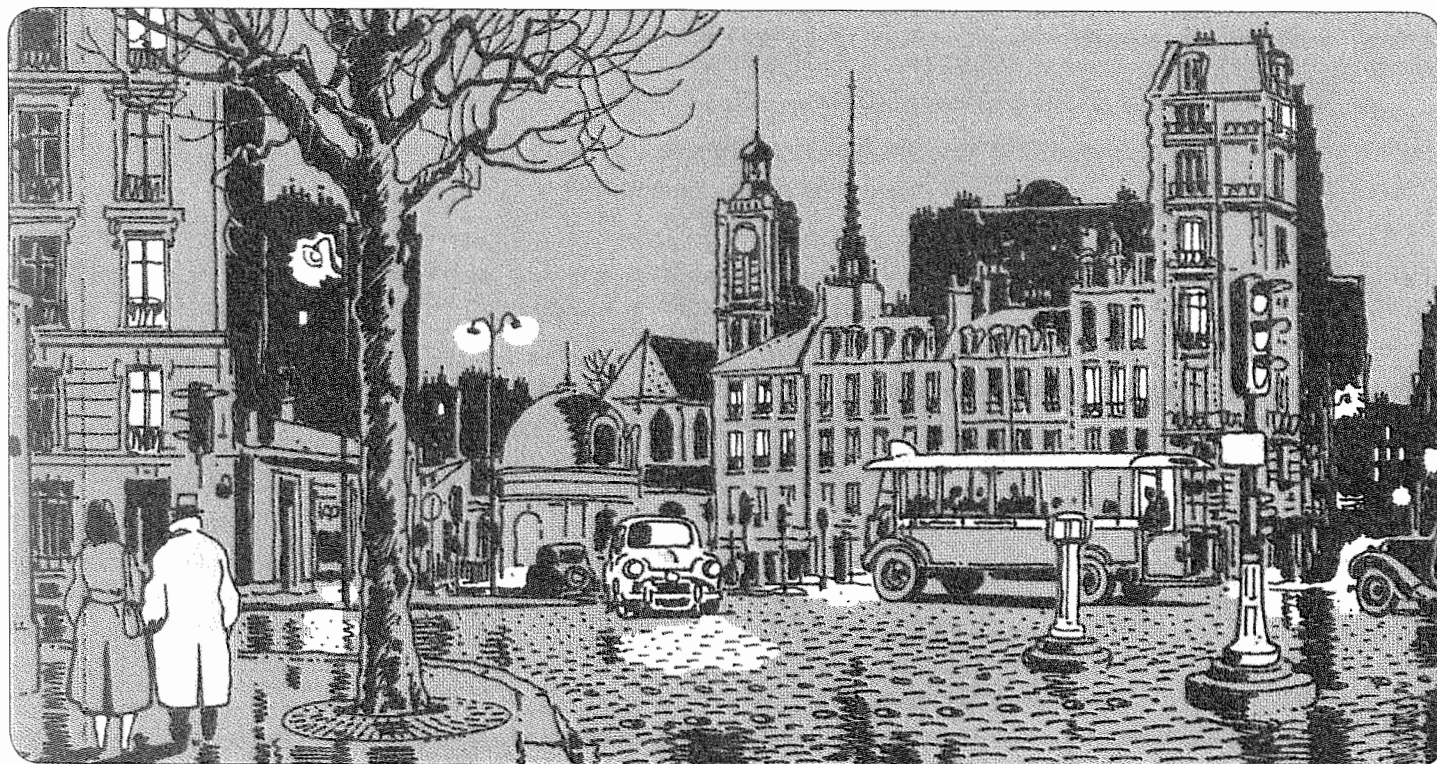
l'estructura federativa i material específic (sticks i pilotes) necessari per a la pràctica de l'esport en les condicions oportunes.

Com ja s'ha citat, els clubs implicats estan exercint una tasca de col·laboració que permet i complementa la definitiva posada en marxa de l'experiència. Faciliten l'ús de les instal·lacions, aporten l'equipament i indumentària reglamentaris i col·laboren en els elements que la gestió ordinària d'aquests esdeveniments poden exigir.

Els experts en educació especial han volgut mantenir en bona mesura les regles habituals de l'esport, donada l'acceptable adaptació dels nois i les noies que l'estan practicant. Els entrenaments han permès una destacable evolució en els coneixements tècnics i fi-

vitats que qualsevol persona pot realitzar, per bé que, tractant-se d'individus amb diversitat de minusvalideses, l'aspecte del desenvolupament personal pren la importància de ser un ingredient catalitzador per al seu creixement individual i la seva consciència potencialment integrable en la col·lectivitat social a què pertany.

L'activitat esportiva comporta la difusió social i, al mateix temps, l'expansió del coneixement d'una realitat que combat els prejudicis, millora les opinions i reactiva les actituds i comportaments socials en relació a les persones amb discapacitat intel·lectual. En aquesta dimensió dels propòsits de promoció de l'esport i el lleure hi ha inclòs el tarannà grupal de l'activitat esportiva. És la conseqüència lògica del sentit que pren l'esforç individual de cara a l'aportació de

sics dels jugadors, destil·lant una progressiva implicació i il·lusió per a la seva pràctica. Només ha calgut adaptar algunes normes tècniques dels partits entre persones adultes, com el no aturar sistemàticament el joc pel fet de tocar la bola amb el revers del pal, permetre el multicanvi entre jugadors i jugar els partits en un camp reduït a la meitat de les dimensions standard.

3. SPECIAL OLYMPICS

L'entitat Special Olympics Catalunya neix al febrer del 2005 amb la voluntat explícita de millorar la qualitat de vida de les persones amb discapacitat intel·lectual, al mateix temps que promou el mateix suport a les respectives famílies, a través de la pràctica de l'esport i les activitats de lleure, sempre amb la premissa d'adaptar-se a les necessitats i preferències dels seus participants.

Tal i com es descriu a la seva pàgina web, aquesta entitat promou de forma dinàmica l'esport i els seus valors *amb una manera de fer i una manera de ser*. Es parteix d'una sèrie d'objectius que tenen, com a element fonamental *el foment de la promoció de l'esport, el lleure i la solidaritat entre les persones amb discapacitat intel·lectual, entesos com a vies per al desenvolupament personal i la integració social*[2]. Aquests aspectes tenen en compte el factor humà i íntim de les acti-

cada persona al col·lectiu d'éssers amb qui comparteix un interès comú i permet, en la derivada social oportuna, la comprensió de la societat davant del col·lectiu que ens ocupa.

No cal dir que, com a efecte de la ressonància que té l'esport en els diferents àmbits de la vida comunitària, Special Olympics Catalunya és present en instàncies nacionals, estatals i internacionals. Tota institució que coordini activitats en la línia de l'esport ha de tenir una projecció inicial en l'entorn social pròxim, amb funcions de convocària d'activitats aglutinadores i, al mateix temps, una voluntat de participació en totes les contingències coherents amb aquests objectius que es puguin desenvolupar en altres entorns i espais.

En conjunt, es pretén aprofitar la possibilitat que dona l'esport, com a activitat d'atractiu social i de reconeguda mobilització d'afectes i implicacions, de difondre l'extensió de la pràctica esportiva entre el col·lectiu social més desatès amb la voluntat de fer campanyes de sensibilització i així, donar a conèixer les veritables possibilitats integradores del seu exercici.

4. SENTIT DE L'ESPORT DINS L'ÀMBIT EDUCATIU

En la tendència tossudament dilemàtica que solen ocupar amb massa freqüència les discussions sobre la integració de les perso-

nes amb discapacitat intel·lectual, hi ha el risc de concentrar tot el debat en l'estèril dualitat "integració *versus* segregació". Com si no hi hagués cap altra oportunitat d'experimentar les vivències de socialització, com si només en els extrems del sil·logisme s'hi poguessin trobar elements significatius per a posicionar-se. Amb la convicció del caràcter enganyós d'aquest debat, és molt important partir d'un supòsit humanament molt més realista: el que de debò importa és respectar el dret de les persones a la igualtat d'oportunitats. Aquest respecte ha de tenir en consideració l'evident respecte del dret a la diferència.

És en aquest esperit que s'han marcat unes línies de treball que contemplen la voluntat d'oferir a totes les persones els suports necessaris per superar les barreres per a l'aprenentatge i la participació. Aquesta tasca suposa el disseny d'estratègies molt personalitzades, que permeten compensar les limitacions de cada individu i potenciar les seves capacitats.

Cal pensar, per altra banda, que aquest principi educatiu és perfectament coherent amb l'assumpció de l'exercici dels drets i deures de tota la ciutadania.

Mirant-ho des de la perspectiva educativa i psicopedagògica, la finalitat d'aquesta experiència se centra en el caràcter integrador i inclusiu. Els/les esportistes amb DI intel·lectual practiquen un esport en un club federat, ho fan en un entorn natural, comparteixen la vida esportiva en uns espais que els permeten, sense cap mena d'exclusió, l'exercici del dret a la igualtat d'oportunitats, sempre des del respecte a la seva diferència. Aquesta és, doncs, la possibilitat real de poder compensar les seves barreres d'accés a l'aprenentatge i a la participació.

5. ASPECTES EDUCATIUS EN L'ESCOLA INCLUSIVA

En la tasca diària que experimentem en les institucions educatives, tots els paràmetres propis de l'esperit i l'ètica esportiva ens poden ser d'indubtable valor com a objectiu bàsic de la formació de tot el nostre alumnat. Per aquest motiu, la inclusió de l'alumnat amb barreres per a l'accés als aprenentatges, amb discapacitats en l'àmbit intel·lectual, no pot passar per alt la conveniència de donar-li les oportunitats pertinents a l'experimentació de tots els valors propis de l'esport.

La pràctica de l'esport amb regularitat i sistemàtica dedicació és un repte personal per a la pròpia superació i íntim coneixement de la pròpia identitat. Entenem un esforç físic, incloent-ho en la premissa final de la identificació del propi cos a través del moviment, com un acte de rigor personal amb finalitats sempre complaents i gratificants. Aquest acte és, de per si, una experiència de creixement i una oportunitat per al desenvolupament individual.

A la pràctica de l'esport cal sumar-hi el necessari exercici de respecte cap a un mateix i les persones de l'entorn, la pràctica activa de la higiene personal i totes les oportunitats que l'exercici físic brinda a la persona per a dur a terme un procés constructiu de socialització. Comporta un aprenentatge intrínsec de tenir cura personal d'un mateix, fet que esdevé una base essencial cap a l'autonomia personal.

L'esport, individual o col·lectiu, és una oportunitat impagable per a experimentar i dur a terme la tolerància a la frustració, percebent els propis èxits o fracassos al costat de les persones amb qui es comparteix l'activitat. Heus aquí una nova dimensió de l'esforç personal i una gratificant funció del propi coneixement.

La pràctica sistemàtica de l'esport obre les portes a pensar en els interessos del col·lectiu, en el grup de persones amb qui es comparteix l'esforç i l'objectiu. Aquesta mateixa convicció és la que permet entendre el veritable significat del respecte al contrari i la valoració implícita de la importància de la participació, com a relativització de la importància exclusiva de la victòria.

Tot plegat es configura com un conjunt de factors de creixement i maduració individual que, dins de l'entorn educatiu, són els elements que amb més convicció perseguim els qui practiquem dia rera dia la incansable voluntat de treballar per la digna inclusió de les persones amb discapacitat en l'entorn social que els és propi.

Notes:

[1] En la que el pedagog Jordi Lobo i Sastre n'és el creador del projecte i, al mateix temps, impulsor i dinamitzador de les complexes gestions que cal fer per endegar aquesta il·lusionant tasca. Igualment, vull retre-li el meu agraïment per tota la documentació i idees que m'ha facilitat per a la redacció d'aquest article, sense les quals no hauria estat possible.

[2] <http://www.specialolympics.cat>

